

IKER
GAZTE
NAZIOARTEKO
IKERKETA EUSKARAZ

V. IKERGAZTE

NAZIOARTEKO IKERKETA EUSKARAZ

2023ko maiatzaren 17, 18 eta 19a
Donostia, Euskal Herria

ANTOLATZAILEA:
Udako Euskal Unibertsitatea (UEU)

Aitortu-PartekatuBerdin 3.0

GIZARTE ZIENTZIAK ETA ZUZENBIDEA

Irungo Harrera Sarea babesleku
gisa, asistentzia eta politikaren
arteko muga lausoan barna

Larraitz Fagundez Osa

187-194 or.

<https://dx.doi.org/10.26876/ikergazte.v.02.23>

ANTOLATZAILEA:

BABESLEAK:

LAGUNTZAILEAK:

Irungo Harrera Sarea babesleku gisa: asistentzia eta politikaren arteko muga lausoan barna

Larraitz Fagundez Osa

Euskal Herriko Unibertsitatea

larraitzz77@gmail.com, lfagundez001@ikasle.ehu.eus

Laburpena

Irungo Harrera Sareak harrera egiten die bidean edo transitoan dauden migratzaileei eta horien egoera prekariora salatzen du politikoki. Zentzu horretan, babesleku gisa funtzionatzen du prekarietateak markatutako bizitza batzuentzako, muga testuinguru batean. Sarearen arrakasta aztertzeke hurbilpen bat egin da lan honetan, parte-hartzaileen diskurtso eta praktikei erreparatuz. Ondorioztatu da diskurtso zein praktiketan asistentzia, asistentzialismoa eta lan politikoa bereizten diren arren, ezin direla bereizita ulertu eta zentzua ematen diotela batak besteari, elkar indartuz.

Hitz gakoak: muga, migrazioa, desagertpen soziala, babeslekua, Irun, Irungo Harrera Sarea

Abstract

Irungo Harrera Sarea welcomes and assists migrants in transit and politically denounces the precariousness of their situation. In this sense, it functions as a refuge for lives marked by precariousness in the border between to states. An approach to the success of the Sarea has been developed in this article, focusing on the speeches and practices of the participants. It has been concluded, that although both discourse and practice distinguish between assistance and political work, they cannot be understood separately and make sense of and embrace each other.

Keywords: border, migration, social disappearance, refuge, Irun, Irungo Harrera Sarea

Mundua ez da era hortan aldatzen / Gizonen hartu-emanak ez dira hobekitzen / zama-aroa ez da hola laburtzen / Baina gizon batzuek gau batez, ohea dute, / aterbean haize hotzik ez eta / bereri zijoakien / elurra, karrikan ari da. / Liburuaren irakaspenik ez ahaztu, gizona!

Gaberako aterbea, Mikel Laboak kantatutako Bertolt Brecht-en poema

1. Sarrera eta motibazioa

2015. urtean Estatuaren muga kontrolak ezarri eta militarizatu zituen Frantziak, politika antiterroristen markoan. 2018tik aurrera are gogorragoa izan da mugaren gotortzea, Irun eta Hendaia arteko Santiago zubian jarritako kontrola adibide¹.

Migrazio korrante handia izan da, era berean, Saharaz hegoaldeko herrialdeetatik Frantziar estaturakoa iragan urteetan, eta muga-pasa ia behartua Irun eta Hendaia artekoa². Askok izan dira (hasierako urteetan egunero dozenaka³) Estatu frantsesak ezarritako muga-politiken ondorioz polizia kontrolatan geldituak eta itzularaziak izan direnak, eta inora joan ezinda eta ostatu gabe Irunen kale gorrian gelditu direnak.

Testuinguru horretan, 2018ko udan, Irungo hainbat herritarrek Harrera Sarea sortu zuten, “Irungo tren-geltokian abandonatuta eta eskubiderik gabe zeuden migratzaileen egoera dela eta”, elkartasunez,

¹ <https://www.elsaltodiario.com/migracion/irun-el-cerrojo-migratorio-de-francia>

² 2022 eta 2023 bitartean egindako Irungo transitoko migrazioaren azterlan baten arabera (Begirune Fundazioa, 2023) 2018an nabarmen handitu zen transitoko migratzaileen fluxua Irunen. Orduetik, urtean 8000 pertsona igaro direla estimatzen da ikerketa horretan. Gehienak Afrikako mendebaldeko herrialdeetako gizon gazteak dira, hala nola Mali eta Ginea-Konakrykoak. Frantziara, Belgikara eta Alemaniara iristea dute helburu. Kopuru zehatzak ezezagunak dira, ez baitago erregistrorik, beste datu batzuetan oinarritutako estimazioak baizik.

³ <https://halabedi.eus/es/fronteras-presentacion-y-frontera-en-casa/>

“harrera indibidual eta kolektibo duina eskaini ahal izateko”⁴. 14.000 pertsona baino gehiago artatu dituzte ordutik, Sareak jasotako datuen arabera.

Muga itxi zenetik zazpi pertsona hil dira kontrola saihesteko Bidasoa ibaia igerian pasa nahian itota. Beste hiru migratzaile hil ziren trenak harrapatuta Estatu frantsesean muga gurutzatu berritan, eta beste batek bere buruaz beste egin zuen Irunen.

Muga tradizio luzea duen gaia da gizarte antropologian. Azken hamarkadetan garrantzia berezia hartu du mundu mailako migrazio fenomeno garaikideei, muga politikek eragindako tragediei eta errefuxiatuen krisi globalei lotuta, eta handia da eremu horretan egiten ari diren ikerketen kopurua eta significantzia.

2. Arloko egoera eta helburuak

Estela Schindel-ek “babesgabetasun esparru” deitu die Europarako korridore migratorioetan migratzaileek aurkitzen dituzten “muga itxiei”: horietan, estatuek bere gain hartu behar luketen erantzukizun eta bermeak ez dira existitzen, bidea egiten ari diren pertsonak arriskupean eta zaugarri daude, inolako babes juridiko-zibil zein materialik gabe (Schindel, 2020: 4).

Babesgabetasunak zedarritutako eremu hori transitatzen dutenen figuraz jarduteko “desagerpen soziala” proposatu dute hainbat autorek erraminta teoriko bezala (Casado-Neira et al., 2021; Gatti, 2022; Vidas descontadas. Refugios para habitar la desaparición social [ViDes], 2022). Zehazki, “desagerpen behartua” kontzeptutik abiatuta, “desagerpen sozialaz” mintzatzea proposatzen dute “bortxa, min eta sufrimendu egoerez jarduteko”, eta kolektibo jakinen “abandonoa”, zaintza falta, eta heriotza izendatzeko (Casado-Neira et al., 2021: 12).

Ildo berean, “babesleku”⁵ terminoa proposatu du berriki *ViDes* ikerketa proiektuko ikerlari taldeak (ViDes, 2022), desagerpen sozialak ezaugarritutako eremuetan sortzen diren babesa edo aterpea ematen duten espazioak identifikatu eta horiei buruz jarduteko.

Ikerlari talde horren ustez, bi dinamika osagarrik gurutzatzen dute mundu garaikidea: desagertze sozialaren etengabeko ekoizpenak, eta desagertze hori bizigarri egiteko lekuen eraikuntzak edo babeslekuak (ViDes, 2022).

Babeslekuek, ulerkera horretan, forma anitzak izan ditzakete: iraunkorra edo aldi baterakoa, dinamika instituzionalen, para-instituzionalen edo espontaneoaren emaitza, materiala edo sinbolikoa, errotua edo behar jakin bati erantzuteko sortua daiteke babeslekua. Betiere, baina, norbaiten bizitza edo biziraupena bermatzeko leku edo egoera da.

Lan honen helburua da Irungo Harrera Sareak (pertsona eta baliabide sare bezala ulertuz) babesleku bezala duen arrakasta ulertzeko hurbilpen bat egitea. Horrela, galdera sakonago bati erantzuteko alea jarri nahi da: nola eraikitzen dira egiturazko prekaritateak markatutako bizitzetako laguntzeko babeslekuak? Horretarako, aztertu dira IHSn parte-hartzen duten kideek a) parte-hartzeko dituzten motibazio, arrazoi eta helburuak; eta b) horiek betetzeko kolektiboki gauzatzen dituzten estrategia eta praktikak.

3. Ikerketaren muina

Ikerketa gauzatzeko hiru teknika erabili dira: bilaketa bibliografikoa, behaketa parte-hartzailea eta elkarrizketak. Bilaketa bibliografikoa (gaiarekin zerikusia duten testuak eta aurretiko ikerketak kontsultatzea) 2021etik aurrera egin da etengabe, besteak beste, ikerketa kokatzeko mugetako, babesgabetasun esparruetako eta desagerpen sozialari buruzko analisi antropologikoen testuinguruan. Behaketa parte-hartzaileak 2022ko martxotik aurrera egin dira Irunen eta Irungo Harrera Sareko espazioetan eta kideekin.

⁴ <https://euskalherriaharreraherria.info/cas/quienes.html>

⁵ Jatorriz, gaztelaniaz, “refugio” terminoa erabiltzen dute autoreek.

Elkarrizketei dagokionez, Irungo Harrera Sarearen antolakuntza moldea eta jarduerak, eta aktoreen motibazioak ezagutzeko egin dira. Guztira zazpi elkarrizketa semi-estrukturatu egin dira Irungo Harrera Sareko lantalde eta momentu ezberdinak ezagutu dituzten pertsonekin.

Helburuari jarraiki, bi hipotesik gidatzen dute ikerketa:

1. IHSko partaideek arrazoietara bezala emozioetara jotzen dute haien parte-hartzea azaltzeko; hau da, hautu moral eta arrazional bezala azaltzen da. Era berean, pertsonen laguntza zuzena emateaz gain, egoera eragin duten baldintzak (materialak, politikoak) aldatzea ere badute helburutzat.
2. Helburuei jarraiki, IHSren jarduna Irunen ostatua eta artatzea behar duten paseko migratzaileei laguntzera bideratuta dago alde batetik, eta, bestetik, instituzio publikoak interpelatzera egoera aldatu dadin.

3.1. Esaten dena: “Gu ari ginen egiten ebidentzia humanoengatik”

Irungo Harrera Sareko kideen parte-hartzeko motibazio, arrazoi eta helburuen inguruan hausnartzeko, erabakia nola eta zergatik hartu duten aztertu beharra dago.

Elkarrizketatuetako kide gehienek aipatzen dute “denbora libredua dutela”⁶. Hori, baina, IHSn denbora ematea posible egiten dien faktore bat da, arrazoi bat baino gehiago. Izan ere, ez dute aisialdi-jarduerak gisa ulertzen partaidetza; “*boluntariora*”, “*militantzia*” edo “*ekintza humanitario*” bezala baizik: zentzu zabalean esanda, gizartearen hobetzeko antolakunde batean parte hartze bezala, dedikazio eta koste emozional handia duena.

Oro har, norbere izaerari berezkoa zaion edo bizi-esperientzia konkretuengatik garatu duen “*sentsibilitate*”, “*kezka*” edota “*injustizien aurkako jarrera*” aipatzen du jendeak Irungo Harrera Sarean parte hartzen bukatu izana azaltzeko. IHSn lan egitea, Irungo egoeraren laztasun eta magnitudearengatik, sentimendu edo *inpultso* horrekiko koherente jokatzeko modu zuzen eta agerikoena litzateke, ikuspegi horren arabera: “*Gu ari ginen egiten ebidentzia humanoengatik*”⁷, “*Gertatzen zena jakinda, zerbait egin beharra zegoen*”⁸.

Irungo Harrera Sarean parte-hartzearekin erdietsi nahi dituzten helburuak bi multzotan sailka daitezke:

- Sufrimendu edo prekaritate egoeran dauden pertsonen laguntzera orientatuak (“*Jendeari laguntzen diogu, arazo bat dute eta konponbide bat ematen zaio*”⁹);
- Krisi egoera partikular hori sortzen duten baldintzak aldatzera bideratuak (“*Aletxo bat da bestelako mundu baterako bidean*”¹⁰).

Elkarrizketatutako pertsona guztiek aipatu dituzte lehen multzoko helburuak (batzuek esklusiboki); eta askok bietakoak¹¹.

Hala ere, bada bi helburu horien arteko desadostasunik sarearen baitan. “*Alde batetik dago aktibismoa eta, bestetik, asistentzialismoa*”, Jonen hitzetan¹². Honen ustez, bi posizio hauen artean eman dira talkak:

⁶ Asko pentsiodunak dira.

⁷ Katalinen hitzak. Komunikazio lan-taldeko kidea da. Gaztea da eta kazetaritzan egiten du lan.

⁸ Nereak esana. Komunikazio, harrera eta gautxori taldeetan aritzen da. Erreferentzialtasun handiko pertsona da IHSn.

⁹ Anak esana. Jubilatua da, arropategiko kidea.

¹⁰ Katalin.

¹¹ Ilustratiboa da bi elkarrizketatuen artean izandako elkarrizketa bat, bakoitzak darabilen hiztegiaren *eremu semantikoak* mundu ikuskera bati egiten diolako erreferentzia. Irungo Harrera Sarean parte hartzeko arrazoiei buruz galdetuta, lehenak “*humanitateari*”, “*laguntzeko beharrari*” eta “*enpatiarri*” egiten die erreferentzia, eta horrek ematen dion “*gogobetetze*” sentimenduari. Bigarrenak, lehenbizi, “*injustizia*” aipatzen du eta horrek pizten dion amorrua. Lehenak ez du, bere hitzetan, “*hain perfil markatua injustizien kontra*”. Alta, bigarrenak maiz aipatzen ditu humanismoa, enpatia eta “*sentsibilitatea*” ere bultzatzen duenari buruz jarduteko.

¹² Jon komunikazio taldeko kidea da eta gautxorian ere hartzen du parte.

IHS asistentzialismoan erori daitekeela eta “aktibistagoa” izan behar dutela defendatu dutenen eta dagoeneko aktibismo politikoa egiten dela uste dutenen artean¹³. Biei garrantzia emateko hautua egiten du berak: “*Biak egin behar dira. Laboak esaten zuen hori, Brechtek esaten zuena: liburuaren irakaspenik ez ahaztu, gizona!*”¹⁴.

Alta, Nereak gatazka plazaratzen duenean beste sektore batez ere hitz egiten du: asistentzia soilik eman behar dela eta irakurketa eta interpelazio politikoak “*lekuz kanpo*” daudela uste duenez.

Presente duten arren, oro har, bigarren mailako garrantzia ematen diote barne-tentsioari, ez duelako oztopatzen Harrera Sarearen oinarritzko funtzioak betetzea.

Didier Fassin antropologo eta soziologoak, sistema publiko sozialen eta humanitarioen analisi globala eginez, proposatzen du sentimendu moralak¹⁵ egungo espazio politikoan zabaldu direla, eta “gobernu humanitarioa” (Fassin, 2016: 10) deitzen dio fenomeno horri.

Fassinen planteamenduaren arabera (2016: 12) errentagarriagoa bihurtu da politikan sufrimenduaz eta errukiaz hitz egitea interesaz eta justiziaz baino, eta ekintzak humanitriotzat joz legitimatzea. Hori “sufrimenduaren esparrurantz” eman den “problematizazio prozesu historiko baten emaitza” izan da, egun, desplazamendu antropologiko edo paradigma aldaketa bat ekarri duena (Fassin, 2016: 18): espazio politikoan, justizia eta unibertsaltasun balioetatik, sentimendu moral eta balio humanitarioetara. Hau da, lexiko aldaketa horrek eraldaketa epistemologiko bat dauka atzean, diskurtso politiko berri bat eta munduaren ulkerera berri bat.

Irungo Harrera Sareko partaideen diskurtsoak erakusten duena da, lehenbizi, desplazamendu hori politika instituzionalean bakarrik ez, instituzioetatik kanpo antolatzen diren mugimendu politikoetan ere ematen ari dela pentsatu daitekeela¹⁶; eta, bigarren, paradigma berriak ez duela zaharra ordezkatu, batera existitzen direla baizik (hau da, mugimendu batek eta banako batek integratu ditzakela bi mundu ikuskerak eta biak izan haren praktiken oinarri).

Ondorioz, esan daiteke Irungo Harrera Sareko partaideek partaidetza sozial eta politikoa ulertzeko indarrean dauden bi paradigma integratzen dituztela diskurtso eta praktketan: sentimendu moralei, errukiari eta elkartasunari garrantzia ematen diena (Fassinen terminoetan (2016), moral kristautik eta humanitarismotik datorrena); eta justiziaz, interesez eta borrokaz mintzatzen dena, errealitatea aldatu nahi duena, politikaren esparru “zaharretik” datorrena. Zentzu horretan, hautu moral eta arrazional bezala azaltzen eta bizitzen dute parte hartzea: partaide batzuek emozioetara jo arren argumentu edo plano arrazionalera baino gehiago haien inplikazioa azaltzeko, eta beste batzuek alderantziz, kolektibo bezala biei ematen diete zilegitasuna.

Gainera, aipatutako bi epistemologiak integratzeak barne-gatazkak sortzen dituen arren, praktika konkretuekiko adostasuna dagoenez, nolabaiteko balantze positiboa du: perfil anitzetako jendea batzen du sareak eta babes sozial handia lortzen.

3.2. Egiten dena: “Plazan egiten dena aktibismo politikoa ere bada”¹⁷

¹³ Jonek bigarreanean kokatzen du bere burua, uste duelako egun egiten den lanaren publikotasunak eta nolabaiteko izaera desobedienteak izaera politikoa ematen diola. Antzeko posizioa du Katalinek ere, uste baitu IHSn asistentzia hutsa egitea “*kontraesankorra eta ezinezkoa*” dela.

¹⁴ Bertolt Brecht-en *Die Nachtlager* (“gaueko aterpea” euskaraz) poemari egiten dio erreferentzia. Jose Angel Irigarai idazleak poema euskaratu eta Mikel Laboak abestia egin zuen 1972an, Irigarairen letrarekin. *Gaberako aterpea* du izena kantuak. 1990ean Negu Gorriak talde irundarrak Laboaren abestiaren bertsioa kaleratu zuen.

¹⁵ Fassinnek “sentimendu moralak” (2016, 9) deitzen die besteen ondoezari arreta ematera eta ezinegon hori zuzentzera bultzatzen gaituzten emozioei. Dioenez, potentzialki emozio horiek ekintzak motibatu ditzateke ezbeharrak edo ezinegon eteteko, bestearen sufrimendua eteteko.

¹⁶ IHSren sorreran parte hartu zuten pertsonak ibiliak ziren aurretik bestelako boluntarioratza, militantzia edota parte-hartze sozial, politiko zein kulturean; eta baita gerora batu direnen arteko asko ere. Bazen, zentzu horretan, aurretiko jakintza eta esperientzia akumulatu bat.

¹⁷ Jonen hitzak, barne-gatazkari buruz.

Esan bezala, Irungo Harrera Sarearen helburu nagusiak bi dira: harrera lana egitea, eta salaketa eta propaganda egitea paseko migratzaileen harrera integral eta duinaren alde. Egun, berrogeita hamar bat lagunek osatzen dute taldea. Ezin da zehazki kuantifikatu, parte hartzeko moduak askotarikoak direlako, batzuk egonkorrak eta beste batzuk puntualak.

Harrera lanak egiteko hiru lan-taldetan jarduten dute: *gautxoaria*, *harrera taldea* eta *arropategia*. *Gautxoriek* zaintzak egiten dituzte gauz tren eta autobus geltokian. Iristen diren etorkinei Gurutze Gorriaren aterpera laguntzen diete eta jaso ditzaketen zerbitzuen berri eman. Bigarren lan talde bat goizero Irungo Udaletxe plazan egoten da, plastikozko mahai tolesgarri baten inguruan bilduta (haien bulegoa deitzen diote honi), eta *harrera* egiten diete iritsi berri diren migratzaileei, luzeago azalduz non dauden, zer aukera dituzten, eta zein diren muga segurtasunez gurutzatu ahal izateko irizpideak. Hirugarren taldea *arropategiaz* arduratzen da. Arropa biltzen dute eta antolatu migratzaileei emateko (sarri arropa gutxi edo Europako klimarako desegokia dakarte eta).

Salaketa eta propaganda lanez *komunikazio* taldeko kideak arduratzen dira. Prentsa oharrak eta irakurketak idazten dituzte, prentsarekin harremana egin eta sare sozialak kudeatu. Talde hau da lan intelektuala egiten duena eta, praktikan, oinarri eta norabide ideologikoa markatzen duena.

Talde horiek guztiek modu autonomoan hartzen dituzte erabakiak dagozkien egiteko partikularrekiko, baina interdependienteak dira. Elkar behar dute funtzionatzeko: elkarri ematen dioten informazioa eta baliabideak behar dituzte. “*Dena doa hari batean*”, Katalinen hitzetan.

Lotura horretaz haraindi, baina, badago esatea funtzioak ere partekatzen dituztela. Izan ere, elkarriketatutako IHSko kideek balio handia ematen diote harrerarekin zerikusia duten lanen “*izaera politikoari*”, salaketa politiko publikoa ere egiten delako eta askotan desobedientzia ekintzak direlako.

Hainbat dira “funtzio bikoitz” hori betetzen duten praktikak. Hiru azalduko dira jarraian: Udaletxe plazan egiten den harrera, Irunen jarri duten migratzaileentzako seinalizazioa, eta Gurutze Gorriak emandako arropa apaindu eta berrerabiltzea.

Harrera Udaletxe plazan. Goizero, plastikozko mahai tolesgarri baten inguruan eta Irungo Harrera Sarearen izena duen pankarta baten aurrean, migratzaileei harrera egiten diete Irungo Udaletxe plazan. Honi haien “*bulegoa*” deitzen diote. Esan bezala, balio politikoa aitortzen diote lan honi praktikoaz gain, presentzia publikoa ematen diolako auziari eta IHSren lanari, eta instituzioekiko duten indar korrelazioaren erakusle delako (baimenik gabe daude plazan, baina ez dira inoiz “*ausartu*” joanaraztera).

Udaletxe plaza, baina, ez da IHSren aldarrikapenen erakusle hutsa. Espazioan gertatzen denari erreparatzea funtsezkoa da. Izan ere, espazioa, ikuspegi antropologikotik, ez da “gauzen edukiontzi hutsa”, harreman sozialen produktu da eta horiek produzitzen ditu aldi berean. Espazioaz hitz egitea arazo antropologiko batez hitz egitea da, hau da, norbanakoek eta taldeek partekatutako esperientzia-munduan oinarritutako arazo batez hitz egitea (Lussault, 2015).

Plaza, abstraktuan, “espazio publiko gailena da, botere zibikoaren sinbolo; funtsezko rola du hirian, hango elementuen artikulatzaile eta topagune gisa” (Low 2005). Irungo Udaletxe plaza, instituzio publikoen boterearen sinbolo izateaz gain, zentralitate komunitarioa duen lekua ere bada, elkargunea, harremanak ehuntzen diren espazioa.

IHSk *bere* egin du plaza den espazio hori: sinbolo propioekin esanguratu du eta harreman sozialak ehuntzeko leku bihurtu du, paseko migranteen eta herritarren artean. Hau da, esanahi eta funtzio berri bat eman dizkio (aldi berean Udalaren inakzioa salatuz).

Azken batean, lekuak “berregin egiten dira, berregituratu, pertsonak bersementizatu eta berresanguratu ahala”; hau da, unero erabili eta berrerabiltzen dira eta horrek, leku horren garrantzia berrezartzea dakar, batez ere espazio publikoa bada eta eragina badu politika publikoetan (Ladera, 2012).

Seinalizazioa. IHSko kideek garrantzia ematen dioten lanetako bat Irunen egindako seinalizazio lana da: tren eta autobus geltokian mapa handi bat jarri zuten, ikonoekin errepresentatzen dituen geltokia bera, Gurutze Gorriaren aterpea, Udaletxe plaza eta IHSren *bulegoa*. Mapan oinatzek markatuak daude batetik

bestera bideak eta IHSko kideek oinatz horiek hirian margotu zituzten espraiz, seinalizazio kartelak jartzearekin batera. Honek harrera eta laguntza ematen die migranteei, espazioa identifikatzeko baliabidea delako eta dispositiboetara iristea ahalbidetzen dielako.

Mapak eta seinalizazioa espazioaren errepresentazioak dira. Zentzu horretan, egiten dituen giza-taldeak espazio hori ulertzeko eta erabiltzeko duen moduz hausnartzeko balio dute. Botere edo erresistentzia ekintza era badira: errepresentazio partikular bat neutralizatzen agertzen delako (seinalizazio ofiziala) edo horren aurka beste batzuk proposatzen direlako (IHSk egina).

Kasu honetan ere, beraz, dimentsio politikoa du IHSk abiatzen duen asistentzia lan batek. Batetik, desobediencia ekintza da ofizialak ez diren seinaleak jartzea¹⁸ eta, bestetik, espazioaren esanguratzeko prozesu bat ere bada: espazio publikoa apropiatuz auzia ikusarazi egiten da herritarrentzako eta espazioa ulergarri egin migratzaileentzako. Hau da, *sozialki desagerraraziak* diren horientzako *leku*¹⁹ ezagugarri bihurtzen da hiria, abandonoa edo marginazioa neutralizatuz nolabait.

Arropa berrerabiltzea. Irungo Harrera Sareko arropategiaren funtzioetako bat paseko migratzaileei arropa “*egokia*” ematea da. Egokia esaten dutenean, bi zentzu ditu: batetik, egokia behar du bertoko klimari aurre egiteko (hotzari, euriari); eta, bestetik, muga gurutzatu ahal izateko, hau da, mugako polizia legez kanpoko migratzaile bezala “*ez hain erraz*” identifikatzeko.

Migratzaile bezala identifikagarri egiten dituen arropa hori, paradoxikoki, Gurutze Gorriak ematen diena da. Izan ere, handizka erosten dituzte arropak eta handik pasa diren etorkin denak berdin jantzita joaten direnez, mugako polizia zuzenean gelditzen ditu Frantziara igarotzen saiatzen direnean.

IHSko kideak horrekin jabetu zirenean, arropategiak funtzio berri bat hartu zuen bere gain: Gurutze Gorriak emandako arropa hartu eta dohaintzan jasota zeuzkatenekin aldatzen zieten muga igaro nahi zuten afrikarrei. Funtzio praktikoa da oinarrian, migratzaileek bidean aurrera egin ahal izateko helburua duena, laguntzekoa.

Alta, ez da hori bakarrik. IHSko kideek arropa hori berresanguratzeko hautua egin zuten: jasotako arropa berdin horiek guztiak eskuz eta banan-banan txaplataz apaindu zituzten afrikar oihalekin, IHSren izena josi, eta plazetan saldu. Nolabait, sinbolikoki nortasuna eman zioten bakoitzari, partikularitasuna, deshumanizazioaren aurkako salaketa eginez. Gainera, instituzio publikoen dispositiboaren eta asistentzialismoaren mugak salatzen erabili zuten.

Atondutako arropa hori harrotasunez erakusten dute IHSko kideek eta askok gordeta dute horrelako bat, norberarena, objektu pertsonal gisa.

Ikuspegi interesgarri bat proposatzen du ildo horretan Natalia Alonso Rey antropologoak (2017): objektuek *egin* dezaketena ikertzea, subjektu eta objektuek elkar topatzen dutenean sortzen diren narrazioetan sakonduz, baita hortik sortzen diren emozio eta esanguretan ere (Alonso Rey in Ruiz Torrado 2019, 279).

Dagokigun kasuan, objektua, arropa, *egiten* duen horregatik (mugako testuinguruan pertsonak ilegal bezala ikusarazi), Irungo Harrera Sareko kideen narrazioan bihurtzen da dispositibo instituzionalen muga, borondate faltaren eta zinismoaren sinbolo.

Aldi berean, berresanguratzeko arropa Harrera Sarearen beraren izaera bikoitzaren ondorio da (harrera eta babesa emateaz gain salaketa eta kritika politikoa egiten duen talde batena) eta, objektuaren “agentziak” berak (Alonso Rey 2017) bide hori indartzen du emozioak mobilizatzen dituelako, ideiak sorrarazi eta ekintza eta prozesu sozialak motibatuz.

Ondorioz, esan daiteke lan-talde bakoitzak betetzen dituen funtzioek eta partaideek horien gainean dituzten diskurtsoek erakusten dutela asistentzia eta politika ezin direla horren hertsiki bereizi, eta

¹⁸ Udalak bakarrik ez, Gurutze Gorriak berak ere uko egiten dio aterpea seinalizatzeari.

¹⁹ Espazioaren antropologiako zenbait karrantek *espazioa* eta *lekua* bereizten dituzte. Ulerkera horretan espazioa abstraktua da eta lekua, aldiz, kokretua, mugatua, subjektibitate bati eta komunitate baten praktikei lotua.

Harrera Sarearen praktika garrantzitsuetako askok bi helburuei erantzuten dietela, funtzio bikoitza betetzen dutela. Beste era batera esanda, Irungo Harrera Sareak “harrera integral eta duina” egiteko abiatzen dituen praktikek izaera politikoa dute: migrazio politika jakinei erantzunez egiten diren praktikak diren heinean, erresistentzia eta salaketa ekintza bihurtzen dira, batez ere espazio publikoan egiten direnean.

4. Ondorioak

Irungo Harrera Sarearen jarduna migrazio bidean diren eta Irunen ostatua eta harrera behar duten pertsonen laguntzera bideratuta dago alde batetik, eta, bestetik, instituzio publikoak interpelatzera, politika publikoetan eragitera, kontzientziatzea bultzatzera, eta, oro har, lan politikoa egitera, migratzaileen egoera eragiten duten baldintzak aldatzeko.

Sareko kideentzako, parte hartzera bultzatu dituen arrazoi, motibazio eta helburuak azaltzeko, zilegi da bizipen eta sentimendu pertsonalekin zerikusia duten elementuak erabiltzea (sentsibilitate berezia, ardura, laguntzeko grina, injustizien aurkako amorrua, etab.), eta baita argumentu arrazional eta politikoetara jotzea ere (hau da, politika migratorioekiko desadostasuna eta hautu etiko koherentea Sarean parte hartzea dela azaltzera).

Irungo Harrera Sareak, Fassinen (2016) proposamena jarraituz partaidetza sozial eta politikoa ulertzeko indarrean dauden bi paradigma integratzen dituela esan daiteke diskurtso eta praktikan: sentimendu moralei, errukiari eta elkartasunari garrantzia ematen diena eta asistentziara bideratua bata; eta justiziaz, interesez eta borroka mintzatzen dena, errealitatea aldatu nahi duena, politikaren esparru “zaharretik” datorrena, bestea.

Horrek posible egiten du talde barruan lan politikoaren inguruko interpretazio eta iritzi-bloke ezberdinak egonda ere, talka hori eta dakarren gatazka (garrantzia duen arren) zentrala ez izatea, adostasuna dagoelako Sareak egiten dituen lan konkretuei dagokionean.

Diskurtsoaz haraindi, Harrera Sareak helburuak betetzeko kolektibo bezala aurrera eramaten dituen estrategia eta praktikei erreparatuta ere, ondorio hori berretsi daiteke. Izan ere, harrera edo asistentzia lanen eta komunikazio politikoaren arteko bereizketa formal edo organizatiboa egiten den arren, ukaezina da migratzaileei laguntzeko egiten diren jardueren izaera politikoa.

Izan ere, “harrera integral eta duina” egiteko lan-taldeek abiatzen dituen praktikek funtzio bikoitza betetzen dute: asistentzia ematearekin batera, salaketa politikoa egin eta indarrean dauden migrazio politikei erresistentzia egiten diete. Irungo Harrera Sareak “harrera duina eta integrala” planteatzen duenean migrazio politikei kritika inplikatzeko du eta, horrela, harrera hori gauzatzeko praktikek konfrontazio politikoa suposatzen dute, lauso eginez asistentzia eta politikaren arteko ustezko dikotomia.

Horrek, era berean, praktika konkretuei dagokien adostasuna azaltzen du, lan politikotzat duten horri buruzko ikuspegi ezberdinak izanda ere partaideen artean.

Elementu horiek guztiek balio dute lan honen helburua betetzeko: hurbilpen bat egiteko Irungo Harrera Sareak babesleku bezala duen arrakasta ulertze aldera, egiturazko prekarietateak markatutako bizitzetako laguntzeko babeslekuak analizatzeko interesetik.

5. Etorkizuna

Ikerketa hau Master Amaierako Lan baten hastapenetako lan bat da. Baliagarria izan da hainbat elementu interesgarri mahai gainean jarri, hausnartu eta ikerketa zabalago baten oinarriak eta norabide posibleak esploratzeko.

Zentzu horretan, hemendik aurrera artikuluko honen helburuak jarraituz landa lan eta datu biltzea zabalagoa egitea da etorkizunerako lehen bidea. Horrela, sakonago eta konplexutasun handiagoarekin ulertu ahal izango da aztergaia.

Bestalde, lehen hurbilpen honek ageriko egin du aurpegi eta hegi anitzeko gaia dela eta ikuspegi ezberdinetatik heltzea interesgarria dela, ikerlerro interesgarri berrien posibilitatea irekiz. Horien artean:

- Ikuspegi feminista txertatuko duen analisisa egitea, ikertuz, besteak beste: emakumeen presentzia eta parte-hartzea, generoarekin lotutako problematikak eta horien kudeaketa.
- Pertsonen bizi-ibilbidean oinarritutako ikerketa, sakonago aztertzeke Harrera Sarea bezalako babesleku batean parte-hartzeke arrazoi, motibazio eta helburuak.
- Irungo Harrera Sareak egindako espazioen berresanguratzeko prozesuak espazioaren antropologiatik sakonago aztertzea, beste elementu batzuk ere kontuan hartuz: mugan egindako protestak eta manifestazioak, adibidez.
- Mugako kontrolean arreta jarriz arrazializazio prozesuak eta konfigurazioak, eta dispositiboek prozesu horietan duten papera ikertzea.

6. Erreferentziak

- Alonso Rey, N. (2017). *Unas Cuantas Cosas: Objetos Biográficos y Experiencias Migratorias*, Universitat Rovira i Virgili, Tarragona [Doktorego-tesia].
- Begirune Fundazioa. (2023). *Estudio de la migración en tránsito en Irun*. <https://bidaso.hitza.eus/site/files/2023/03/estudio-migracion-irun.pdf>
- Casado-Neira, D., Gatti, G., Irazuzta, I. eta Martínez, M. (Coed.). (2021). *La desaparición social: límites y posibilidades de una herramienta para entender vidas que no cuentan*, Universidad del País Vasco/Euskal Herriko Unibertsitatea, Argitalpen Zerbitzua = Servicio Editorial, Bilbo.
- Gatti, G. (2022). *Desaparecidos. Cartografías del abandono*, Turner, Madrid.
- Fassin, D. (2016). *La razón humanitaria. Una historia moral del tiempo presente*, Prometeo Libros, Buenos Aires.
- Ladera de la Rosa, G. M. (2012). *Imaginario urbano en el subterráneo de Buenos Aires: Las actividades de apropiación del espacio y su influencia en el diseño institucional*, Universidad de Palermo, Argentina [Doktorego-tesia].
- Low, S. (2023ko urtarrilak 20). *Transformaciones del espacio público en la ciudad latinoamericana: cambios espaciales y prácticas sociales*. Bifurcaciones <http://www.bifurcaciones.cl/005/Low.htm#titulo>
- Lussault, M. (2015). *El hombre espacial*, Amorrortu Editores, Buenos Aires.
- Ruiz Torrado, M. (2019). La carpeta de Simone: objetos, género y extranjería en la experiencia carcelaria. *Etnográfica Revista do Centro em Rede de Investigação em Antropologia* vol. 23 (2), 275-298. (DOI: 10.4000/etnografica.6674)
- Schindel, E. (2020). Desiertos, mares, islas: geografías de intemperie como espacios de desaparición en contextos migratorios. *Papeles del CEIC*, vol. 2020/1, 228, 1-16. (<http://dx.doi.org/10.1387/pceic.20909>).
- Vidas descontadas. Refugios para habitar la desaparición social. (2022ko azaroak 20). *Jerga ViDes*. <https://identidadcolectiva.es/vidas-descontadas/>

7. Eskerrak eta aipamenak

Lan hau Elixabete Imaz Martinezen zuzendaritzapean egiten ari naizen Master Amaierako Lanean oinarritzen da. Nire esker ona gidaritza, aholku eta pazientziagatik.

Eskerrik asko Irungo Harrera Sareko kideei eta, bereziki, elkarrizketak egiteko prest agertu dutenei, eskainitako denbora eta laguntzagatik.